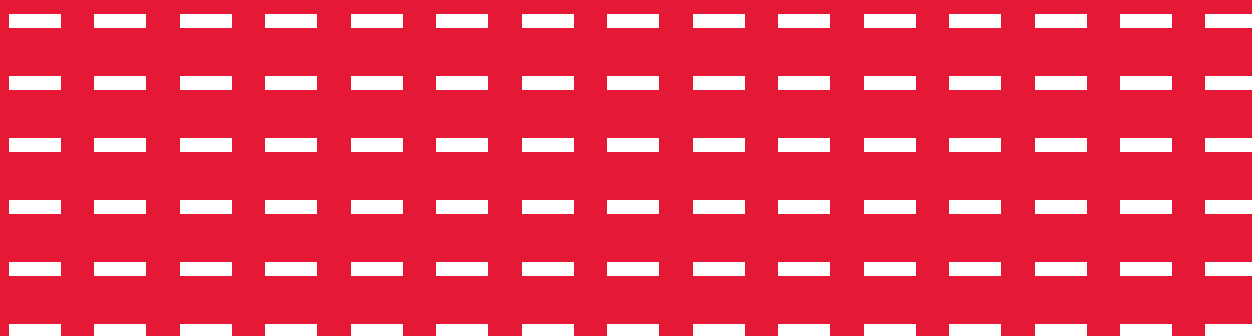

Barcelona per l'Acció Comunitària

Definició dels projectes d'accions comunitàries en el marc dels serveis socials bàsics

Identificació de les categories del catàleg de Serveis Socials

Barcelonasocial

Ajuntament de Barcelona

Agraïments

Volem agrair el treball i les aportacions als diferents professionals que han participat, i en especial a les directores dels Centres de Serveis Socials (CSS) que van fer els projectes punt de partida de l'actual document:

Susana Bonet, Isabel Pérez, Teresa Torres, Núria Ventura, Bet Bàrbara, Àngels Crugueira, Pilar Minguillón i Montse Palou.

DOCUMENT TÈCNIC I METODOLÒGIC PER L'ACCIÓ SOCIAL EN EL MARC DELS SERVEIS SOCIALS BÀSICS.

Edició: Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Acció Social i Ciutadania

Coordinació Tècnica: Direcció Tècnica d'Acció Social i Direcció de Serveis d'Acció Social

Execució i redacció: Ernesto Morales (Institut de Govern i Polítiques Públiques)

Disseny gràfic: Ramon Martínez

Impressió: Impresiones Generales S.A.

Barcelona per l'Acció Comunitària

Definició dels projectes d'accions comunitàries en el marc dels serveis socials bàsics

Identificació de les categories del catàleg de Serveis Socials

Presentació

L'acció comunitària en el treball social té un llarg recorregut. Els serveis socials bàsics han estat des dels inicis dels ajuntaments democràtics promotors i col·laboradors d'accions comunitàries en diferents nivells. La consciència i el convenciment que no és suficient treballar per a la comunitat, sinó que ha de ser amb la comunitat, és un eix de treball però sobretot un valor sobre el qual s'ha anat assentant l'acció social comunitària que s'ha desenvolupat des dels Serveis Socials Bàsics de l'Ajuntament de Barcelona al llarg d'aquests anys a cada un dels barris i territoris. Els Serveis Socials Bàsics estan avui fortament arrelats en la xarxa social del territori, on la comunitat és el principal actiu.

Les accions de suport i formació per als professionals dels serveis socials s'han dut a terme al llarg d'aquests últims anys, sobretot a partir de l'any 2000, amb col·laboradors i experts que han aportat formació bàsica i també amb una organització interna que ha permès donar suport tècnic a projectes comunitaris d'iniciatives de diferents equips. Alguns d'aquests projectes són avui programes sòlids, estables i amb autonomia pròpia.

El model de Serveis Socials Bàsics es fonamenta en tres pilars clau: les persones, les famílies i l'entorn, és a dir, en el convenciment que el treball amb l'entorn pròxim, territorial i comunitari és imprescindible. No obstant això, l'atenció individual i familiar és una prioritat de treball que sovint constitueix el focus primordial de l'acció social. Cal, per tant, no oblidar aquesta mirada més ecològica i més comunitària.

El model de Serveis Socials Bàsics, davant la necessitat d'aquesta tercera mirada, parteix de:

- Considerar la persona com un **individu social**, és a dir, l'individu en relació amb el seu entorn més pròxim, el familiar però també la seva comunitat i el seu territori, ja que cada persona forma part d'un col·lectiu més ampli que li dona identitat i pertinença, i que constitueix la seva xarxa social de suport.
- La necessària interacció permanent dels Serveis Socials Bàsics amb els agents socials del territori on estan inserits: la xarxa social de grups, col·lectius, associacions, entitats i institucions.
- El paper central de la pràctica comunitària als Serveis Socials Bàsics com a resultat de considerar el col·lectiu humà “amb capacitat de ser subjecte i protagonista d'accions i decisions amb voluntat d'incidir en el canvi i la millora de les condicions de vida de les persones que en formen part”.

Per aquests motius el model integra l'acció col·lectiva en el marc del circuit d'atenció.

El document *Barcelona per l'Acció Comunitària* (Ajuntament de Barcelona, 2007) defineix i diferencia les accions comunitàries dels serveis socials, dels plans de desenvolupament comunitari i de les accions comunitàries d'intercanvi i solidaritat. Aquest és ja un primer pas delimitador, tot i que calia encara aprofundir en la tipologia de projectes d'accions comunitàries que tenen algun tipus de participació dels serveis socials.

Aquest text fa un pas de gegant pel que fa a la metodologia, ja que s'hi defineixen, no solament les categories dels projectes d'acció comunitària que es duen a terme amb la participació dels serveis socials, sinó també les característiques que les identifiquen. S'hi exposen d'una manera gradual els diferents nivells i les contribucions possibles dels Serveis Socials Bàsics en el marc del seu treball comunitari.

Pensem, doncs, que és un document essencial que respon a la necessitat dels professionals de l'atenció social bàsica de definir i concebre metodològicament les diferents maneres de fer acció comunitària des dels Serveis Socials Bàsics. Aquests treballen amb les fragilitats i dificultats socials de persones, les famílies i els col·lectius per aconseguir l'empoderament i autonomia en la solució dels seus problemes, per prevenir l'exclusió i contribuir a incrementar la cohesió social.

Sumari

1. Introducció	8
2. El punt de partida per a la identificació dels projectes. La definició de les accions comunitàries	9
3. Esquema bàsic per a la identificació dels projectes d'accions comunitàries	10
4. Criteris per identificar i diferenciar categories i tipologies de projectes	12
5. Principals característiques de les categories definides	15
5.1 Categoria 1. Projectes d'accions comunitàries informatives i/o de sensibilització	15
5.2 Categoria 2. Projectes d'accions comunitàries de suport a grups socials i col·lectius	18
5.3 Categoria 3. Projectes d'accions comunitàries de suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori	21
5.4 Categoria 4. Projectes d'accions comunitàries de cohesió i transformació social	25
5.5 Preguntes clau per a la identificació dels projectes segons cada categoria definida	28
6. Bibliografia	30

Índex de taules

Taula 1. Classificació de les accions comunitàries en categories	10
Taula 2. Elements que identifiquen les categories i tipologies de projectes	12
Taula 3. Preguntes clau per identificar i classificar projectes	28

1. Introducció

El present treball dóna continuïtat a l'estudi realitzat per l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la Universitat Autònoma de Barcelona entorn a l'informe de 2009 "Accions d'atenció col·lectiva dels serveis socials", elaborat a partir de les fitxes identificatives emplenades pels mateixos centres de serveis socials i de treballs previs realitzats per les direccions dels centres esmentats¹. Aquest document té com a objectiu principal realitzar un aprofundiment tècnic sobre el treball comunitari que es du a terme des dels Serveis Socials Bàsics amb voluntat de donar bases i eines de treball als professionals.

L'objectiu d'aquest document és establir indicadors i criteris per definir i diferenciar els projectes d'accions comunitàries desenvolupats pels centres de serveis socials (CSS) de Barcelona possibilitant una planificació futura millor per al seu impuls a partir dels esquemes, les definicions i les taules que deriven del document.

El document s'ha construït a partir de dos moments de treball. Un primer moment, centrat en l'explotació i l'anàlisi de la informació existent sobre els projectes d'accions comunitàries desenvolupats al 2009, i un segon moment, d'aprofundiment en l'anàlisi junt amb un grup de contrast compost per professionals dels serveis socials.

En relació a la definició de projectes, es parteix de les quatre categories establertes al projecte "Calaixos"². Sobre aquestes s'ha aprofundit per a poder establir una subdivisió en tipologies de projectes determinades pel seu origen i per les formes d'organització.

En el sentit esmentat, i per a concloure, les quatre categories genèriques es plantegen com un element classificatori estable i perdurable en el temps, mentre que les tipologies de projectes dins de les quatre categories, es plantegen com una classificació més variable, més dependent de les polítiques socials o programes que es puguin estar desenvolupant en un moment concret, com podria ser el cas dels Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC).

---

1 Vegeu la bibliografia de referència.

2 Informatives i de sensibilització, de suport a grups socials, de suport a iniciatives veïnals i col·lectives del territori, de transformació social. Veure referències bibliogràfiques.

2. El punt de partida per a la identificació dels projectes. La definició de les accions comunitàries

Els projectes d'accions comunitàries amb participació dels serveis socials els definirem com a projectes d'atenció col·lectiva amb uns determinats trets característics:

Accions que van adreçades a grups o col·lectius de persones, que es poden realitzar de manera conjunta, o no, amb altres serveis i amb el propi col·lectiu implicat. Que tenen una necessitat comuna i que la seva intervenció té un efecte multiplicador en el seu impacte. Aquest col·lectiu de persones o grup se sent acompanyat en la resolució del seu problema o interès³.

Aquests projectes tenen com a trets característics:

1. L'existència d'un col·lectiu humà al qual es reconeix la capacitat de ser subjecte i protagonista d'accions i decisions amb voluntat d'incidir en el canvi i la millora de les seves condicions de vida.
2. La consciència de pertinença de les persones que integren el col·lectiu.
3. L'existència de pautes de vinculació mútua i reciprocitat quotidiana, derivada de la convivència en un territori o de la vivència d'una necessitat compartida, o de la participació en una activitat comuna adreçada a satisfer necessitats comunes.
4. La intencionalitat de generar capacitat d'organització, empoderament, per a impulsar accions pel propi grup més enllà del propi grup.

---

³ BONET, Susana; PÉREZ, Isabel; TORRES, Teresa; VENTURA, Núria. PC City. Una proposta de criteris tècnics per a l'acció comunitària dels centres de serveis socials bàsics de Barcelona. Març de 2009.

3. Esquema bàsic per a la identificació dels projectes d'accions comunitàries

A partir de la definició establerta a l'apartat 2, identifiquem quatre grans categories de projectes d'accions comunitàries que presentem a continuació:

Taula 1. Classificació de les accions comunitàries en categories

Categories de projectes d'accions comunitàries	Definició de les accions	Objectiu substantiu	Rol del tècnic del CSS	Punt de partida en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Punt d'arribada en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Objectius a treballar del procés d'organització de la població	Posició del CSS
1. Accions informatives i de sensibilització	Accions proactives respecte a l'aparició de situacions de risc o problemàtiques socials	Prevenció: anticipar-se als esdeveniments aportant coneixement a la població.	Facilitador/ constructor de relacions/ integrador comunicador/ innovador	--	--	Informar o sensibilitzar per canviar hàbits i actituds de la població	Promotor (co-promotor) o participant
2. Accions de suport a grups socials i col·lectius	Accions dirigides al desenvolupament de les capacitats i habilitats del grup o col·lectiu	Cohesió: potenciar el consens i les capacitats dels membres d'un grup social en relació amb un projecte comú.	Educador/ dinamitzador/ mediador	Grup que sorgeix del treball del CSS, potenciat i acompanyat pel CSS (dependència total o alta dels professionals)	Grup autònom capaç d'organitzar acció cap enfora del grup	Generar autonomia com a grup, vertebració amb d'altres grups i xarxa territorial perquè assoleixin els seus objectius	Promotor
3. Accions de suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori	Accions dirigides a col·laborar amb les iniciatives del territori que fomentin una relació solidària i veïnal	Inclusió: augmentar les oportunitats i les eines i recursos necessaris perquè les persones participin de manera plena en la vida de la ciutat.	Dinamitzador/ constructor de relacions/ integrador/ facilitador	Grup autònom, formal (associació) o informal, que organitza i desenvolupa activitats (independència respecte als professionals, aquests contribueixen a incorporar objectius d'inclusió)	Enfortiment del grup en relació amb les seves capacitats internes (gestió dels seus conflictes...) i externes (desenvolupament d'activitats cap enfora) incorporant objectius inclusius	Consolidar la funcionalitat del grup, (per exemple, portant elements d'organització grupal, o de vertebració i relació amb la xarxa territorial d'actors (altres serveis, associacions, etc.)	Promotor (co-promotor) o participant
4. Accions per a la cohesió i transformació social	Accions dirigides a treballar conjuntament amb la població/ ciutadania per a la cohesió i/o transformació d'un territori	Transformació: potenciar el protagonisme i la implicació de la ciutadania en la millora de la seva qualitat de vida mitjançant un procés coconstruït, planificat, conduït i avaluat per la mateixa comunitat.	Aportar metodologia i estratègia. Constructor de relacions/ integrador	Inicis o existència de treball en xarxa amb altres serveis, responen a un tipus concret d'organització i vinculació territorial, amb visió, estratègies i accions per incorporar la població en la planificació d'accions, treball conjunt i transversal, etc.	Treball de projectes en xarxa junt amb la implicació i participació de la població, en el disseny, l'execució i l'avaluació d'accions, per tal d'assolir els objectius que formen part de l'encàrrec com a CSS (per ex.: detectar les persones grans soles i donar-los atenció, prevenir l'absentisme i el fracàs escolar...)	Consolidar el treball en xarxa incorporant la població (en la reflexió, el disseny, l'execució i l'avaluació d'accions) Contribuir a la integralitat i la coherència d'aquestes accions amb una visió integral i estratègica compartint-la amb la població	Promotor (co-promotor) o participant

En relació a les quatre grans categories que apareixen a la taula, totes elles, a excepció de la primera, plantegen generar capacitat organitzativa entre la població a qui s'adrecen per a que sigui impulsora d'accions i projectes, i depenent de l'objectiu planejat es classificaran entre les categories 2, 3 o 4.

En aquest sentit, la primera categoria, tindrà com a darrera finalitat informar i sensibilitzar per canviar hàbits i actituds en la població a qui s'adrecen.

La segona de les categories plantejarà l'empoderament de grups amb qui treballa els serveis socials perquè siguin promotors d'accions.

La tercera de les categories plantejarà el reforç o suport a iniciatives que ja es poden desenvolupar amb autonomia, per tant, plantejarà el donar suport a un grup ja empoderat per a que millori el seu funcionament i incorpori objectius inclusius.

La quarta de les categories plantejarà el portar aquest empoderament a un nivell on la població, incloent-hi la no organitzada, sigui líder o co-líder del projecte, és a dir, tingui capacitat de planificar, organitzar, definir una estratègia i impulsar accions, transformant les relacions entre els serveis públics i la població amb aquest fi.

Com veiem a la taula, cadascuna de les categories té una correspondència concreta respecte a diferents elements característics que contribueixen a la seva pròpia definició:

- el **rol tècnic** assumit pels serveis socials
- el **punt de partida** en relació al nivell d'organització de la població amb qui es treballa
- el **punt d'arribada** o objectiu que volem assolir, en relació al nivell d'organització de la població amb qui es treballa
- els **objectius** a treballar per a promoure aquests canvis en l'organització de la població
- la **posició assumida** per serveis socials (promotor/copromotor o participant)

4. Criteris per identificar i diferenciar categories i tipologies de projectes

A la taula següent presentem els elements característics per a identificar i diferenciar les categories i tipologies de projectes d'accions comunitàries desenvolupats pels centres de serveis socials (CSS).

Taula 2. Elements que identifiquen les categories i tipologies de projectes

Categories segons objectius	Tipus de projecte	Definició de les accions	Rol dels actors (què fa cada actor)	Objectius de les accions	Organització del projecte	Posició del CSS
1. Accions informatives i de sensibilització	Informatiu o de sensibilització	Xerrades, exposicions, material divulgatiu	El CSS, sol o a partir del treball conjunt amb altres serveis dissenya, executa i avalua les accions informatives. La població és mera receptora d'aquestes accions	Informar /sensibilitzar / canviar hàbits i actituds en la població.	A partir del treball conjunt amb altres serveis o de manera independent com a CSS	Promotor (co-promotor) o participant
2. Accions de suport a grups socials i col·lectius	a. Origen del grup de tractament social	Suport, acompanyament, capacitat, vertebració i connexió amb altres xarxes d'actors. Derivació de nous membres	El CSS, en l'acompanyament al grup, els ajuda a definir objectius, planificar accions, promoure-les i executar-les. Aquestes accions s'adrecen cap a fora del propi grup.	Empoderar al grup, incorporant dinàmiques de treball i organització interna perquè sigui promotor d'accions.	A partir de sessions grupals o generant nous moments i espais de treball conjunt	Promotor Promotor Participant
	b. Origen del grup del territori		El grup planifica, defineix els seus objectius i accions, i les comença a desenvolupar, encara que depèn del CSS per assolir aquests fins.		A partir de trobades i moments de treball conjunt	

Taula 2. Elements que identifiquen les categories i tipologies de projectes

Categories segons objectius	Tipus de projecte	Definició de les accions	Rol dels actors (què fa cada actor)	Objectius de les accions	Organització del projecte	Posició del CSS
3. Accions de suport a Iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori	a. De grups del territori que ja desenvolupen accions	Reunions de treball conjunt per a la reflexió, el disseny, la coordinació, el seguiment i l'avaluació d'accions. Dinamització de relacions i contactes per altres actors incorporar al procés. Acompanyament i suport a persones i grups per aconseguir la seva inclusió en les activitats planificades, o per a la realització de les activitats on es vol que participin.	El CSS contribueix a la realització de les activitats que desenvolupen els grups del territori, promovent que siguin activitats inclusives o adreçades a col·lectius desfavorits. Encara que el CSS sigui qui introdueix aquests criteris d'inclusió, és un participant més del projecte, no és imprescindible. Els grups del territori són autònoms en la realització d'activitats, poden desenvolupar-les sense la participació del CSS.	Promoure la inclusió de determinats col·lectius en les accions.	A partir de reunions i moments de treball conjunt. Organització d'activitats conjuntes entre membres del grup i del CSS.	
	b. D'espais de participació i treball conjunt (PDC i altres)		El CSS desenvolupa els seus rols en un marc de col·laboració i treball conjunt formal que respon a un determinat model organitzatiu (PDC o d'altres). La visió estratègica del procés i la planificació i el disseny d'accions recau en el lideratge dels serveis públics o de les entitats que dinamitzen aquests espais de treball conjunt. La població organitzada, representants d'entitats i associacions, participa d'aquesta estructura organitzativa existent. La població no organitzada encara no s'ha incorporat a aquest lideratge i únicament és receptora de les accions impulsades.		A partir d'una estructura de treball en xarxa amb vinculació territorial, on participen serveis públics i entitats del territori. El CSS participa d'aquests espais, organitza activitats, assumeix compromisos en el marc del projecte.	Promotor (copromotor) o participant

Taula 2. Elements que identifiquen les categories i tipologies de projectes

Categories segons objectius	Tipus de projecte	Definició de les accions	Rol dels actors (què fa cada actor)	Objectius de les accions	Organització del projecte	Posició del CSS
4. Accions de cohesió i/o transformació social	a. Organitzades a partir del treball en xarxa impulsat pels serveis del territori	Les del punt 3, més l'organització i participació en moments per compartir el lideratge amb la població no organitzada i amb les persones destinatàries de les accions (aportant metodologies, etc).	El CSS organitza les seves accions a partir d'aquesta articulació de treball conjunt. Reordena les funcions de l'equip sobre la base d'aquest procés.	Promoure l'organització i participació de la comunitat en la planificació del procés, el seguiment, el disseny, l'execució i l'avaluació d'accions que donin resposta a les necessitats detectades.	A partir d'una estructura de treball en xarxa impulsada per serveis.	Promotor (co-promotor) o participant
	b. Organitzades a partir de l'estructura d'un PDC		La comunitat en sentit ampli (població no organitzada i/o destinatària de les accions, població organitzada a través de les entitats i associacions prestadores de serveis, serveis públics i institucions) participa de l'estratègia del procés, de les reflexions, el disseny, la planificació, l'avaluació i l'execució d'accions.		A partir d'una estructura de treball en xarxa amb la participació de serveis, entitats, població no organitzada i destinataris de les accions) com és el cas dels PDC.	Promotor o participant

A partir de la classificació en les quatre grans categories, fent un anàlisi del conjunt d'accions de projectes d'accions comunitàries amb participació dels serveis socials, podem identificar de forma clara sub-categories o tipologies de projectes d'accions comunitàries, com les anomenarem a partir d'ara, que venen determinades per la forma en què es van originar i organitzar en el moment de posar-se en marxa.

En els **projectes informatius o de sensibilització** (categoria 1), s'ha considerat que totes les accions podrien classificar-se dins de la mateixa categoria, per tant, no s'han plantejat les esmentades tipologies.

En els **projectes de suport a grups socials i col·lectius** (categoria 2), s'han identificat clarament dues tipologies:

- a. Els projectes que tenen com a origen grups de tractament desenvolupats per serveis socials.
- b. Els projectes que tenen com a origen el treball de carrer o al territori per part del serveis socials.

En els **projectes de suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori** (categoria 3) s'ha fet la distinció entre:

- a. Els projectes de suport a grups del territori que desenvolupen activitats.
- b. Els projectes de suport a processos o espais de participació existents al territori, és a dir, d'espais de treball en xarxa amb participació d'entitats, associacions i grups.

En els **projectes de transformació social** (categoria 4) han estat identificades també dues tipologies de projectes:

- a. Els projectes generats i impulsats a partir d'estructures participatives generades "ad hoc" des de l'impuls del treball en xarxa dels serveis amb l'objectiu d'implicar en el lideratge a la població.
- b. Els que provenen d'estructures participatives on de per se es dona la participació de la població, el cas comentat dels PDC's.

5. Principals característiques de les categories definides

A continuació presentem les principals característiques de les quatre categories de projectes d'accions comunitàries, així com aquells indicadors clau que ens diran de quin tipus de projecte es tracta segons les categories definides.

5.1 Categoria 1.

Projectes d'accions comunitàries informatives i/o de sensibilització

Categoria segons objectius	Definició de les accions	Objectiu substantiu	Rol del tècnic de serveis socials	Punt de partida. Organització de la població amb qui treballem	Punt d'arribada. Organització de la població amb qui treballem	Objectius a treballar del procés d'organització de la població	Posició del CSS
1. Informatives i de sensibilització	Pro-actives respecte a l'aparició de situacions de risc o problemàtiques socials	Prevenió: anticipar-se als esdeveniments	Facilitador/ constructor de relacions/ integrador comunicador/ innovador	--	--	Informar o sensibilitzar	Promotor (co-promotor) o participant

Definició

Els projectes d'accions comunitàries informatius i de sensibilització es concreten en xerrades, exposicions o elaboració de material divulgatiu, i tenen com a objectiu el canvi d'actituds i valors en la població. Poden ser impulsats pels Centres de Serveis Socials de forma independent o en col·laboració amb altres serveis.

Principals característiques

En relació als seus objectius:

- Exclusivament informar/sensibilitzar a la població en relació a temes específics (no tenen la intencionalitat de promoure organització en la població per a que aquesta impulsi projectes o accions).
- Són accions preventives, que busquen promoure determinats hàbits o conductes en la població, i com és el cas dels projectes “Cuidar i cuidar-se” de la Barceloneta o del projecte “Alerta Petita Infància” (PAPI) de l'Eixample; o bé busquen sensibilitzar o donar a conèixer determinada realitat o projecte, com per exemple “Bon veïnatge” de la Barceloneta, o el projecte “Radars - el Coll” de Gràcia⁴.

⁴ Consulteu la bibliografia “Classificació de projectes 2009”.

En relació al punt de partida i al punt on es vol arribar en relació a l'impacte de la informació:

- No existeix un punt de partida definit de manera específica; els criteris per impulsar l'acció responen a les identifikacions, o bé dels mateixos Centres de Serveis Socials (CSS) o bé d'entitats o serveis que col·laboren. No hi ha indicadors que ens determinin el nivell de coneixement inicial de la població en relació amb el tema abordat.
- El punt d'arribada vindria definit pel canvi en hàbits i actituds en la població promogut amb la informació, és difícil mesurar aquests impactes i canvis.

En relació al tipus d'activitats que impliquen:

- Xerrades o sessions informatives o formatives obertes, amb materials de difusió i suport, si s'escau.
- Disseny i elaboració de materials de difusió de projectes, o finançament d'aquests materials a distribuir.
- Planificació de xerrades, conferències, tallers i activitats de prevenció.
- Elaboració d'articles adreçats a mitjans del territori.

En relació al rol del CSS:

- Són assumits diversitats de rols, depenent del nivell d'implicació del CSS.
- A títol d'exemple, a la classificació de projectes d'accions comunitàries del 2009 els rols més destacats són els de planificador, comunicador i metodòleg.

En relació a la posició del CSS:

- El CSS pot assumir una posició de promotor (o co-promotor) i participant.

En relació al rol de la població:

- La població no hi participa en la planificació i l'impuls de l'activitat; són activitats formatives planificades des del treball conjunt amb d'altres serveis o entitats prestadores de serveis.

Vinculació amb el Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC):

- Quan són projectes vinculats als PDC no implica que es treballi de forma directa amb la població per al disseny de les accions.

Indicadors que podrien determinar un salt de categoria:

Es contempla la implicació activa de la població del projecte?

- *Si la resposta és negativa*, estaríem davant d'un projecte informatiu bàsic amb els objectius de la categoria 1: informar, sensibilitzar, canviar hàbits i actituds.
- *Si la resposta és afirmativa*, es tractaria d'un projecte que incorpora treball conjunt amb la població participant, ja sigui en el procés de planificació o en la seva avaluació, o perquè en un futur ells liderin el projecte (i així figura en els objectius del projecte actual). Estaríem llavors davant d'un salt a la categoria de projectes 3 o 4.

Per tant, l'element clau que ens indicarà que som davant d'una altra categoria de projecte és:

La intencionalitat de generar capacitat d'organització i autonomia a partir de les activitats informatives (que s'haurà de concretar en el projecte).

5.2 Categoria 2.

Projectes d'accions comunitàries de suport a grups socials i col·lectius

Categoria segons objectius	Definició de les accions	Objectiu substantiu	Rol del tècnic del CSS	Punt de partida en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Punt d'arribada en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Objectius a treballar del procés d'organització de la població	Posició del CSS
2. Suport a grups socials	Adreçades al desenvolupament de les capacitats i habilitats del grup	Cohesió: grau de consens dels membres d'un grup social en relació amb un projecte comú	Promotor i educador / dinamitzador mediador	Grup que sorgeix del CSS o que és identificat, potenciat i acompanyat pel CSS	Grup autònom capaç d'organitzar acció cap enfora del propi grup	Autonomia com a grup, vertebració amb altres grups i xarxa territorial perquè assoleixin els seus objectius	Promotor
a. Suport a grups semi-autònoms formats a partir de grups de tractament social (tenen objectius de grup)	Ídem	Ídem	Ídem	Grup que sorgeix del CSS, potenciat i acompanyat pel CSS (amb dependència total o alta dels professionals)	Ídem	Ídem	Promotor
b. Suport a grups del territori perquè siguin promotors d'accions	Ídem	Ídem	Ídem	Grup identificat pel CSS al territori, informal i autònom	Ídem	Ídem	Promotor

Definició

Els projectes d'accions comunitàries de suport a grups socials i col·lectius tenen com a objectiu empoderar a grups, provinents de grups de tractament social o identificats al territori en el treball de carrer, per a que siguin impulsors d'accions que contribueixin a la millora de la qualitat de vida de la comunitat on es troben. Són impulsats pels professionals del CSS, qui són persones de referència per als membres d'aquests grups.

Principals característiques

En relació als seus objectius:

- Generar autonomia en grups existents al CSS o que han sorgit d'aquest (de tractament o generats a partir del treball de territori) per tal que ells mateixos com a grup promoguin activitats de sensibilització o voluntariat, o siguin impulsors d'activitats cap enfora del propi grup.

En relació al punt de partida i al d'arribada:

- Punt de partida: grup amb acompanyament de serveis socials (tractament), o bé grup que no està constituït formalment i el CSS es planteja el seu acompanyament per a la seva creació o per a l'inici d'una activitat determinada.
- Punt on volem arribar: autonomia del grup, que els serveis socials no siguin necessaris, o bé que només col·laborin o donin suport puntual a les iniciatives que ells autònomament organitzen.

En relació al tipus d'activitats que impliquen:

- Acompanyament al grup, suport i capacitació per a que assumeixin consciència com a grup i majors graus superiors d'autonomia per a impulsar accions que els hi permetin satisfer les seves necessitats i les de la gent del seu entorn comunitari.
- Derivació de nous membres.
- Connexió del grup amb d'altres xarxes i recursos.

En relació al rol del CSS:

- Els principals rols identificats a la classificació de projectes 2009 són els de dinamitzador, facilitador i constructor de relacions.

En relació a la posició del CSS:

- S'assumeix la posició de promotor o co-promotor.
- A títol d'exemple, a la classificació de projectes de l'any 2009, s'assumeix el rol de promotor o copromotor en la totalitat dels casos, ja que els grups sorgeixen del CSS o són identificats pel CSS (és a dir, sense la intervenció del CSS no funcionarien com a grup amb aquests objectius i activitats concretes).

En relació al rol de la població:

- La població participant són els usuaris de serveis socials o col·lectius identificats a partir del treball de carrer desenvolupat pel CSS. En el primer dels casos, grups de tractament, la població que no és membre del grup no participa de forma directa. En el segon dels casos, la resta de població només hi participarà quan es vinculi al grup de forma directa sense la intermediació del CSS.

Vinculació amb el Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC):

- Són projectes que no tenen perquè estar vinculats a un PDC, per exemple, a la classificació de projectes del 2009 cap dels quatre projectes de la categoria no estava.

Indicadors que podrien determinar un salt de categoria:

El grup podria funcionar sense l'acompanyament dels serveis socials?

- *Si la resposta és negativa* parlem d'un projecte de categoria 2 (suport a grups socials), és a dir, el grup desapareixeria, o bé no tindria la consciència com a tal per impulsar les accions que es planteja.
- *Si la resposta és afirmativa* parlem d'un projecte de categoria 3 (suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori), ja que aquest grup té un nivell d'autonomia important abans de l'inici del projecte.

Per mesurar l'assoliment de graus d'autonomia del grup, es podria utilitzar com a indicador el nivell d'activitat autònoma del grup, l'evolució i el tipus de tasques realitzades per part del CSS, i l'evolució de les hores dedicades a aquesta activitat, entre d'altres.

Per tant, l'element clau que ens indicarà que estem davant d'una altra categoria de projecte és:

El grau d'autonomia del grup.

5.3 Categoria 3.

Projectes d'accions comunitàries de suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori

Categoria segons objectius	Definició de les accions	Objectiu substantiu	Rol del tècnic de serveis socials	Punt de partida en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Punt d'arribada en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Objectius a treballar del procés d'organització de la població	Posició del CSS
3. Suport a iniciatives veïnals	Col·laboracions amb les iniciatives del territori que fomenten una relació solidària i veïnal	Inclusió: augmentar les oportunitats i les eines i recursos necessaris perquè les persones participin de forma plena en la vida de la ciutat.	Dinamitzador / constructor de relacions Integrador (cap a la inclusió) / facilitador (Aquest rol integrador és el que el diferencia d'altres professionals, com per exemple de l'animació o la dinamització sociocultural.)	Grup autònom, formal (associació) o informal, que organitza i desenvolupa activitats.	Enfortiment del grup en relació amb les seves capacitats internes (gestió dels seus conflictes...) i externes (desenvolupament d'activitats cap enfora). El CSS contribueix a dirigir-lo cap a activitats inclusives o l'adreça a col·lectius desfavorits.	Específics de serveis socials (per exemple, elements terapèutics i d'autoajuda, d'organització grupal, o de vertebració i relació amb la xarxa territorial d'actors (altres serveis, associacions, etc.)	Promotor (co-promotor) o participant
a. Promogudes pels veïns i col·lectius del territori	Ídem	Ídem	Ídem	Ídem	Ídem	Ídem	Ídem
b. Promogudes des del treball en xarxa, junt amb altres serveis, en el marc d'un espai formal de treball conjunt (PDC o altre)	Ídem	Ídem		Inici del treball en xarxa amb altres serveis i entitats del barri. Identificació de la necessitat de promoure accions adreçades a la població en general. Voluntat d'impuls de projectes conjunts amb i per a la població o determinats col·lectius del territori.	No definit	No definit	Ídem

Definició

Els projectes d'accions comunitàries de suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori tenen com a objectiu donar suport al desenvolupament d'accions i projectes impulsats per entitats, o per xarxes de treball conjunt del territori amb participació d'entitats, incorporant objectius d'inclusió en aquests projectes. Els quals poden ser desenvolupats sense la participació del CSS, encara que aquest fet podria suposar la desaparició dels objectius d'inclusió plantejats.

Principals característiques

En relació als seus objectius:

- Col·laborar amb les iniciatives del territori que fomenten una relació solidària i veïnal, i que tenen com a objectiu substantiu la inclusió o la satisfacció d'una necessitat específica d'un determinat col·lectiu o grup, i tenen el seu impuls en la pròpia població organitzada en forma d'entitats o grups.
- Col·laborar amb les iniciatives del territori que fomenten una relació solidària i veïnal, i que tenen com a objectiu substantiu la inclusió, o la satisfacció d'una necessitat específica d'un determinat col·lectiu o grup, les quals tenen el seu impuls en la pròpia població, que s'organitza formalment en un model de treball conjunt entre entitats i serveis, ja sigui un PDC o similar.

En relació al punt de partida:

- Existeix al territori un grup, formal o informal, que està desenvolupant una activitat concreta al territori a la qual vol donar-hi un valor afegit, o vol impulsar una de nova i el CSS li pot aportar aquest valor afegit que entra en coherència amb el seu encàrrec i funcions com a CSS (facilita o promou la inclusió de determinats grups o col·lectius).
- Existeix treball conjunt i en xarxa entre entitats i serveis, liderat per una entitat o associació (o pels tècnics d'aquesta entitat o associació contractats) en el cas dels PDC o impulsat per alguns serveis quan el model organitzatiu no és un PDC. A partir del treball conjunt continuat als espais de participació establerts pel PDC o sistema organitzatiu similar, el CSS assumeix compromisos i tasques per a impulsar les accions d'inclusió que s'hagin derivat d'aquest treball.

En relació al punt on es vol arribar:

- Al desenvolupament de l'activitat planificada amb èxit, assolint els objectius d'inclusió que el CSS es fixava, vertebració de les relacions del grup amb d'altres xarxes d'actors del territori (serveis, entitats, etc.) i a l'aproximació del CSS a aquests col·lectius o grups que impulsen accions, així com el seu enfortiment com a grups autònoms.

- A la consolidació del treball conjunt, la participació i implicació de determinats actors en el desenvolupament de l'activitat, i la realització de les activitats planificades amb èxit, assolint els objectius d'inclusió que el CSS es fixava.

En relació al tipus d'activitats que impliquen:

- Es concreten en reunions de treball conjunt per a la reflexió, disseny, coordinació, seguiment i avaluació d'accions, dinamització de relacions i contactes per a incorporar al procés altres actors, acompanyament i suport a persones i grups per aconseguir la seva inclusió en les activitats planificades, o per a la realització de les activitats on es vol que participin.

En relació al rol del CSS:

Es poden assumir diferents rols, a títol d'exemple, en el cas de la classificació de l'any 2009, hi trobem d'entre les 17 experiències classificades dins d'aquesta categoria:

- 11 que van néixer en el marc dels PDC a on els rols principals són: facilitador, metodòleg i constructor de relacions i 6 que no, a on els rols principals són: educador, estratega, dinamitzador i facilitador entre d'altres.
- Les 17 experiències en cas de la no participació dels CSS podrien tenir continuïtat, encara que es podrien perdre els objectius d'inclusió que aporta la participació dels centres.

En relació a la posició del CSS:

- Es pot assumir tant la posició de promotor com la de participant. A títol d'exemple, en la classificació del 2009, a les 4 no vinculades a un PDC s'assumia la posició de promotor o co-promotor; a la resta d'experiències, les quals si s'emmarcaven en els PDC, s'assumia una posició de participant (cap d'elles neix d'un PDC). A la resta d'experiències els CSS s'identifiquen com a participant.

En relació al rol de la població:

- Les persones destinatàries de les accions no participen en la seva planificació i no lide- ren el projecte en relació a la definició de la seva estratègia, disseny d'actuacions, etc. (ex.: adolescents, desocupats, joves...).

Vinculació amb el Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC):

- La població participa de la planificació i l'impuls de l'activitat a través dels tècnics del PDC o dels representants d'alguna entitat.

Indicadors que podrien determinar un salt de categoria:

Hi ha una estratègia, un projecte o un pla dissenyat per a implicar a la població no organitzada i promoure el seu lideratge?

- *Si la resposta és negativa*, estem davant d'un projecte de categoria 3, suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori, és a dir, hi pot haver un projecte de Serveis Socials amb voluntat d'implicar a la població i/o de generar autonomia, però que fins al moment només treballa amb serveis o amb entitats sense crear espais per a potenciar la implicació de la població en general i dels destinataris de les pròpies accions.
- *Si la resposta és afirmativa*, estem davant d'un projecte de categoria 4, transformació social, és a dir, es dóna el desplegament d'accions i l'obertura d'espais de participació per fomentar el lideratge de la població no organitzada i dels destinataris de les accions, incorporant-los en la planificació dels projectes, definició d'accions, seguiment, avaluació i disseny d'estratègies.

Per tant, l'element clau que ens indicarà que estem davant d'una altra categoria de projecte és:

L'existència d'una estratègia per a implicar, conscienciar i incorporar la població no organitzada i als destinataris de les pròpies accions.

5.4 Categoria 4.

Projectes d'accions comunitàries de cohesió i transformació social

Tipologia d'accions segons objectius	Definició de les accions	Objectiu substantiu	Rol del tècnic de serveis socials	Punt de partida en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Punt d'arribada en relació amb l'organització de la població amb qui treballem	Objectius a treballar del procés d'organització de la població	Posició del CSS
4. Accions de cohesió i transformació social (Vinculació, cohesió i promoció territorial)	Accions adreçades al treball conjunt entre els tècnics i la població mitjançant un mètode per tal de generar els canvis necessaris, i l'assumpció de compromisos mutus. Impuls d'accions i treball en xarxa amb la població.	Transformació i co-construcció. Procés planificat, conduït i avaluat per la mateixa comunitat amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida de la població. Requereix la participació dels seus membres en el lideratge. Resulta transformador per al mateix CSS, en el sentit que replanteja les seves estratègies d'intervenció i incorpora el treball conjunt amb la població per impulsar-les.	<p>Metodologia / estratègia. Constructor de relacions / integrador.</p> <p>Al mateix temps s'assumeixen rols de suport a iniciatives veïnals:</p> <p>Dinamitzador / constructor de relacions. Integrador (cap a la inclusió) / facilitador</p>	Existència de treball en xarxa amb altres serveis i la població, responent a un tipus concret d'organització i amb vinculació territorial, visió, estratègica compartida, i consciència de procés conjunt col·lectiu.	Treballar projectes en xarxa amb la població afectada, amb la seva implicació i participació en el disseny, l'execució i avaluació d'accions, assolint els objectius que el CSS té per encàrrec (per exemple, detectar les persones grans soles, prevenir l'absentisme i el fracàs escolar,...)	Consolidació del treball en xarxa incorporant la població (en la reflexió, el disseny, l'execució i l'avaluació). Integralitat i coherència de les accions amb una visió integral i estratègica respecte al territori. Assumpció de compromisos per part del CSS, reorganització interna per al seu assoliment, el projecte esdevé de servei, amb implicació del seu equip; es treballa i es planifica de manera interna com a equip, reorientant accions, etc.	Promotor (o co-promotor)
a. Impulsat des del treball en xarxa dels serveis	Ídem	Ídem	S'assumeixen rols de co-lideratge amb altres serveis, amb voluntat d'incorporar la població.	L'estratègia i l'impuls recauen en l'estructura tècnica dels serveis, amb l'objectiu d'incorporar la població al procés. El CSS assumeix compromisos i desplega accions.	Moment de definició de projectes i accions amb la població. Desenvolupament d'alguns projectes o accions conjuntes.	Generar lideratges veïnals, aconseguir una visió global del procés per part de les parts implicades, població i serveis. Impulsar la renovació en els lideratges, incorporar la	Promotor (o co-promotor)
b. Impulsat des d'un PDC	Ídem	Ídem	El co-lideratge i l'estratègia del procés són compartits amb altres serveis i amb la població del territori.	L'estratègia i l'impuls del procés és compartida i definida conjuntament amb les entitats promotores del PDC. El CSS assumeix compromisos i desplega accions.	S'estan desenvolupant projectes i accions conjuntes amb la població. L'estratègia del CSS respon a aquestes dinàmiques de treball conjunt per donar la seva resposta a determinades problemàtiques com a centre.	quotidianitat del treball dels serveis i les entitats, la visió integral i les maneres de fer acordades de manera conjunta per contribuir a la consolidació del procés. Reforçar el reconeixement institucional.	Promotor (o co-promotor)

Definició

Els projectes d'accions comunitàries de transformació social tenen com a objectiu contribuir a consolidar formes d'organització i participació transformadores en el territori, on població organitzada i no organitzada, serveis públics, entitats prestadores de serveis i institucions, partint de la consciència i el sentiment de pertinença a un projecte compartit, impulsin accions conjuntes on cadascú assumeixi un paper per millorar a la realitat d'una o diverses dimensions del territori. El CSS organitza de forma central, a partir d'aquest projecte, la seva estratègia com a equip per abordar aquell tema o dimensió a treballar.

Principals característiques

En relació als seus objectius:

- La transformació, entesa també com a transformació no només en la qualitat de vida sinó en les formes d'organització, participació i relació dels actors del territori, incloent-hi la pròpia dinàmica de treball del propi CSS, per a assolir aquesta millora de la qualitat de vida.
- Impulsar la presa de consciència, la generació d'organització, lideratge o co-lideratge de la població, incorporant a la població no organitzada i als destinataris de les accions, en la definició, planificació, impuls, seguiment i avaluació de les mateixes.

En relació al punt de partida:

- Existeix treball conjunt i en xarxa entre serveis públics, població organitzada en entitats i associacions, i població no organitzada, que participa de l'impuls del projecte, veïnes i veïns, destinataris de les accions i voluntaris o col·laboradors en els projectes.

En relació al punt on es vol arribar:

- A la regeneració de lideratges per part de la població.
- A la incorporació en la dinàmica quotidiana d'entitats i serveis, de la visió del procés global que s'està desenvolupant al territori, possibilitant els canvis organitzatius i de funcionament necessaris per a que això sigui possible.
- A la generació de projectes i propostes viables per a transformar la realitat, exercint capacitat d'incidència sobre les polítiques públiques adreçades al territori, fonamentant aquestes propostes en les bones pràctiques i l'experiència que s'està desenvolupant en el propi procés.

En relació al tipus d'activitats que impliquen:

- Organització de sessions obertes a la població per fer el seguiment i l'avaluació de les accions.

- Realització de tallers i sessions de treball amb la població en general i la destinatària de les accions, per al seu disseny, avaluació i seguiment.
- Organització i/o participació en moments de treball conjunt amb la població per a la planificació de l'estratègia del procés, per a millorar la participació, generar espais d'interlocució i debat amb els poders públics, etc.

En relació al rol del CSS:

- Es poden desenvolupar la totalitat de rols, ja que suposa un alt nivell d'implicació del CSS, redefinint-se funcions i rols en paral·lel a l'evolució del procés.
- A títol d'exemple, a la classificació del 2009 hi trobem els rols següents: líder, planificador, comunicador, co-constructor de relacions, dinamitzador, estrateg, facilitador, innovador, metodòleg, observador participant, promotor (en el sentit de dinamitzador de les relacions inicials per a construir el projecte).

En relació a la posició del CSS:

- Els CSS assumeix una posició de promotor (o co-promotor), ja que la implicació en el projecte li suposa orientar la seva intervenció als objectius del procés. Només aquesta posició li permet assolir objectius de transformació des de l'òptica de serveis socials.
- Aquesta posició s'assumeix o bé a partir de l'articulació d'un treball en xarxa amb d'altres serveis, o bé a partir del treball en xarxa articulat des d'espais o projectes on, per definició ha de participar la població, com és el cas dels PDC.

En relació al rol de la població:

- La població hi participa de la planificació i l'impuls de l'activitat, tant la població organitzada com la no organitzada. Les persones destinatàries de les accions hi participen de la seva planificació, lideren o co-lideren el projecte en relació la definició de la seva estratègia, disseny d'actuacions, etc.

Vinculació amb el Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC):

- Des dels espais de participació del PDC o de l'estructura organitzativa existent, es fa aquesta avaluació, seguiment i planificació de les accions amb tots els actors implicats.

Indicadors que podrien determinar un salt de categoria:

No s'identifiquen, en el sentit que, per ara, aquesta categoria no en té de superiors.

5.5. Preguntes clau per a la identificació dels projectes segons cada categoria definida

Per últim, i partint de tot allò exposat fins ara, amb la finalitat de poder analitzar, cas a cas, projecte a projecte, per a fer la seva identificació hem elaborat una taula amb preguntes clau que ens han d'ajudar a determinar a quina categoria i tipologia de projecte pertanyen els projectes en els que treballem o volem iniciar.

Taula 3. Preguntes clau per fer la identificació i classificació de projectes				
Categories segons objectius	Tipus de projecte	Preguntes clau en referència al projecte		Resposta corresponent a la categoria
1. Informatives i de sensibilització	Informatiu o de sensibilització	1.1	L'objectiu és sensibilitzar o canviar hàbits i actituds de la població a partir de la informació?	Sí
		1.2	Desenvolupa xerrades, conferències, exposicions o altres tipus d'accions de sensibilització dissenyades en el marc d'un projecte?	Sí
		1.3	El projecte es desenvolupa a partir del treball conjunt amb altres serveis o entitats prestadores de serveis?	Sí / No (ambdues són vàlides)
2. Suport a grups socials i col·lectius	a. Origen del grup de tractament social	2.1	L'objectiu és empoderar un grup perquè sigui promotor d'accions i projectes, és a dir, desenvolupi accions i tingui objectius que reverteixin fora del mateix grup?	Sí
	b. Origen del grup del territori	2.2	Els grups amb què es treballa el projecte podrien tirar endavant la seva tasca i objectius cap enfora com a grup sense el suport dels professionals del CSS?	No (ja que tenen com a referent professionals del CSS)
		2.3	Quin és l'origen del grup?	a. Un grup de tractament social del CSS b. Un grup identificat pel CSS a partir del treball de territori
3. Suport a iniciatives veïnals i col·lectives d'un territori	a. De grups del territori que ja desenvolupen accions	3.1	L'objectiu del CSS és donar suport, o contribuir al desplegament, de projectes o accions que estan desenvolupant entitats o xarxes de treball conjunt amb participació d'entitats del territori?	Sí
		3.2	La finalitat d'aquest suport és treballar la inclusió de determinats col·lectius o grups, i la de contribuir a l'assoliment d'objectius que formen part de l'encàrrec del CSS?	Sí
	b. D'espais de participació i treball conjunt (PDC i altres)	3.3	El projecte podria continuar sense la participació del CSS?	Sí, encara que podria suposar la pèrdua o afebliment dels objectius d'inclusió que aporta el CSS.
		3.4	L'organització del projecte es dona a partir del treball conjunt amb una entitat, o en el marc d'un treball en xarxa formal amb un conjunt d'entitats?	Sí (en el primer dels casos correspondrà a la tipologia 3a i en el segon del casos a la tipologia 3b).

Taula 3. Preguntes clau per fer la identificació i classificació de projectes

Categories segons objectius	Tipus de projecte	Preguntes clau en referència al projecte		Resposta corresponent a la categoria
4. Cohesió i/o transformació social	a. Organitzades a partir del treball en xarxa impulsat pels serveis del territori	4.1	L'objectiu és transformar les relacions dels actors per treballar conjuntament sobre un tema, problema o dimensió del territori i/o promoure'n la seva millora amb la participació de tots?	Sí
		4.2	La població no organitzada i els destinataris de les accions estan incorporats a espais de reflexió, disseny, seguiment i definició d'estratègies i accions per al desplegament d'aquest treball conjunt?	Sí (en cas negatiu contrasteu amb les preguntes de la categoria 3)
	b. Organitzades a partir de l'estructura d'un PDC o similar	4.3	Hi ha consciència compartida del projecte, entre entitats, serveis i població, així com voluntat d'incidir i transformar polítiques públiques, plans o programes que afecten el territori per assolir els objectius definits conjuntament?	Sí (en cas negatiu contrasteu amb les preguntes de la categoria 3)
		4.4	L'organització i impuls del projecte parteix del treball en xarxa de serveis del territori o del treball en xarxa entre entitats i serveis?	Sí (en el primer dels casos correspondrà a la tipologia 4a i en el segon dels casos correspondrà a la tipologia 4b).

6. Bibliografia

Bibliografia de referència per a l'elaboració del document

Informe 2009. Accions d'atenció col·lectiva de serveis socials.
Institut de Govern i Polítiques Públiques, Universitat Autònoma de Barcelona –
Ajuntament de Barcelona. Acció Social i Ciutadania, 2010.

Fitxes identificatives 2009. Accions d'atenció col·lectiva de serveis socials.
Institut de Govern i Polítiques Públiques, Universitat Autònoma de Barcelona –
Ajuntament de Barcelona. Acció Social i Ciutadania, 2010.

Referències

BÀRBARA, Bet; CRUGEIRA, Àngels; MINGUILLÓN, Pilar; PALOU, Montse.
*Calaixos. Una proposta de classificació de les atencions col·lectives
de serveis socials d'atenció bàsica.*
Març del 2009.

BONET CASALS, Susana; PÉREZ MARTÍNEZ, Isabel; TORRES MAYENCH, Teresa;
VENTURA ORGA, Núria. PC City.
*Una proposta de criteris tècnics per a l'acció comunitària dels centres
de serveis socials bàsics de Barcelona.*
Març del 2009.

